

VNIVERSITAT DE VALÈNCIA

Lliurament de la medalla de la
Universitat de València a Pedro Ruiz
Torres

Discurs d'acceptació

València, 16 de desembre de 2003

PARAULES PRONUNCIADES PEL DR. PEDRO RUIZ TORRES

Voldria que les primeres paraules, les úniques amb tota probabilitat que tenen ara en el meu cas sentit i justificació, siguem d'agraïment. Al rector, al seu equip i a la Comissió de Govern, per haver proposat i acordat distingir-me amb la medalla de la Universitat de València, la meua Universitat, la qual cosa té una significació més propera al món dels sentiments que al de la justificació racional. També vull manifestar la meua gratitud al professor Sergio Sevilla, per l'esforç de traure profit intel·lectual a accions i discursos que veig ara molt condicionats per les urgències del moment, per la necessitat de fer front als problemes més immediats. Discrepe del perfil extremadament embellit que ha traçat de la meua persona, pero m'agrada sobre manera l'associació que ha fet de les idees per mi exposades en algunes ocasions amb un cert llegat il·lustrat. El meu agraïment, finalment, tant a les estimades amigues del gabinet del Rectorat, responsables de l'organització d'aquest acte, com a totes les persones que han deixat de banda les seues ocupacions per ser al paranímf, i als que no hi han pogut venir, molts del quals m'han transmès la seua estima de paraula o per escrit. Moltes gràcies, sincerament, a tots.

Després d'aquestes paraules d'agraïment, he de dir alguna cosa del passat en qüestió, els vuit anys de rectorat que en el fons han motivat la concessió d'aquesta medalla. Mirar el passat és un exercici de memòria i si, a més a més, hi ha darrere una experiència personal, també és propici a una certa forma d'autoanàlisi. D'aquesta manera és possible comprovar fins a quin punt el fets viscuts es transformen en el record, guanyen o perden significació, adquireixen, en definitiva, un caràcter diferent. Com la memòria personal és fràgil i subjectiva, altres han de ser els qui, en una situació menys emotiva, posen en relleu els errors i els encerts de la meua trajectòria. Els anys del rectorat i els que vaig passar abans com a vicerector representen per a mi un període llarg -massa llarg, crec de vegades- i, al mateix temps, ple d'esdeveniments intensament viscuts. Sense la capacitat de persuasió del llavors rector, Ramon Lapiedra, que per dues vegades va vèncer les meues ben fonamentades reticències, en bona mesura no haguera donat un pas semblant. El resultat ha estat que, de forma directa i intensa, he participat en tasques i he assumit responsabilitats molt diferents de les que entraven en les meues expectatives de professor universitari. Si pense ara en això, he d'afegir de seguida que vaig constatar prompte dues coses: que hi ha una gran diferència entre el pensament teòric i el lligat a l'acció, i que resulta molt més difícil fer les coses a parlar-ne. Tot això ha anat acompanyat d'un descobriment constant de persones i móns -l'universitari, el cultural, el mediàtic, l'econòmic, el polític-, de psicologies més o menys complicades i espais socials diversos i d'una gran heterogeneïtat, mentre s'anaven succeint situacions imprevisibles, de vegades amb molt poca lògica aparent, que una excessiva simplificació i una coherència teòrica de principi no ajudava gens a entendre. En conjunt, ha estat una bona experiència. Totes les decisions de la vida comporten uns guanys i unes pèrdues. El meu benefici personal de tot aquest període és, sens dubte, una acumulació d'experiències convertides en material pesat per a la reflexió i també, més enllà de l'estricta raó, en una cosa cada vegada més important per a mi, en un cabal líquid d'impressions i sentiments, amb el qual ha guanyat colorit i plasticitat la meua forma de pensar.

Els guanys tenen noms i cognoms, ja que no es tracta d'una abstracció, sinó d'una vivència formada per records d'éssers humans i situacions socials molt diversos. Les relacions humanes deixen massa sovint contradiccions, susceptibilitats i incomprendiments, per no dir-ne altres coses, que insisteixen a acompanyar-nos al llarg de la vida. En el meu cas, han estat compensades de bon tros per la sensibilitat, la generositat i la intel·ligència de tantes persones que mai no haguera conegut en altres circumstàncies. Quan ha sorgit entre aquestes i jo un vincle d'afecte recíproc que perdura, he acumulat una gran fortuna. Algunes d'aquestes persones han compartit amb mi preocupacions i projectes relacionats amb la política i la gestió universitària. No puc deixar de recordar en especial aquelles que, amb una gran capacitat i dedicació, es van convertir en el meu principal suport, per la seua responsabilitat en els diferents equips rectorals o, en altres casos, únicament per pura amistat. Avui és l'ocasió de dir-los que guardaré sempre de les seues accions un record permanent i un sentiment de gratitud inesborrable.

Aquestes paraules, malauradament, no podran arribar a alguns dels seus destinataris. Pense ara, per exemple, en Arcadi Gotor, al qui vaig conèixer fa molts anys en aquella Comissió de Professorat de la segona meitat dels vuitanta, que lluitava per establir criteris raonables per regular la carrera docent en la nostra Universitat. En Juan José Renau, de qui no puc oblidar la seua disposició a ajudar-nos quan van posar en marxa el procés de reestructuració acadèmica i administrativa a que ens obligava la reforma dels plans d'estudis. En José Maria Coll, receptiu a la meua proposta de crear una càtedra de Pensament Contemporani amb la valuosa ajuda de la Fundació Cañada Blanch. En Alfons Cucó i en Ernest Lluch, amb els quals van quedar tantes i tantes converses pendents. De manera molt especial, pense en Maria Jesús Pérez Paz, la persona que al llarg de vuit anys, de dilluns a divendres, amb una professionalitat exemplar, portava en la seua expressiva cara les primeres novetats bones i dolentes de cada dia, i al mateix temps la tranquil·litat que, passara el que passara, comptaria sempre amb la seua llarga i eficaç experiència de gestió.

També hi ha altres pèrdues, les que comporta qualsevol opció, encara que aquestes no siguin comparables amb les primeres. En el meu cas, dues van ser les més difícils d'assumir, encara que per fortuna han resultat molt relatives i conjunturals. Em referisc, d'una banda, al temps que no vaig poder dedicar a l'activitat que m'ompli de veritat i que gira al voltant de l'estudi i l'ensenyament de la història. De l'altra, al temps que, dia i nit, les ocupacions i les preocupacions del rectorat m'han llevat de ser amb Julia mare, Pedro, María i Julia filla, les persones que, de bon tros, tenen més importància per a mi. A canvi, he trobat en ells una ajuda i una comprensió que ha fet tot més fàcil i ha anul·lat de seguida els moments més amargs dels vuit anys del rectorat. Tornar al que més m'agrada i recuperar la vida familiar és una gran sort, encara que els anys no s'han aturat i les meues expectatives s'hagen acurtat pel pas implacable del temps.

Mirar el passat té sempre el perill de caure en la mitificació o en la nostàlgia, però prescindir-ne resulta d'una enorme perillositat, sobretot de cara al futur. A molts historiadors la pràctica del nostre ofici ens ha format en la crítica dels suposats guardians de les tradicions, però també, en sentit contrari, ens porta a combatre la desvergonyida ignorància de tots aquells que només estan interessats en els beneficis

que els reporta el present. Hi ha massa inconsciència i estratègia immediata en la política d'avui i molt poca perspectiva històrica, raó per la qual necessitem amb tota urgència una sèrie de correctius. Contra l'actual apropiació totalitària de la democràcia, contra la concepció amoral d'una política en aparença sense ideologia, unida a interessos que s'hi amaguen, hauríem de lluitar com a ciutadans responsables, cadascú com puga, per una democràcia ben arrelada en l'experiència de la història. Si es promou i cultiva la intolerància i la marginació, encara que siga com a resposta a un altre tipus d'intolerància, sense distingir els qui de veritat són intolerants dels qui tenen tot el dret a mantenir opinions diferents, podem trobar-nos en una situació d'enfrontament generalitzat, ben coneguda en el passat. La integració es fa sempre a força de diàleg i de consens, no de decrets, imposicions o declaracions incendiàries.

Avui tenim una societat de la qual podem estar en part orgullosos i en part descontents. Qualsevol altra cosa seria caure en un exagerat hipercriticisme o en el més ranci immobilisme. Moltes vegades m'he preguntat que en pensaria mon pare, un home d'una altra època, d'aquesta societat. Nouvingut a Elx al final de la dècada dels 40, on era psiquiatra, a mon pare, home de cultura castellana, agnòstic i d'idees republicanes i socialistes, li costava molt d'amagar la seua ideologia en els anys de plena asfíxia del nacionalcatolicisme i d'una dictadura que encara mantenia certa faramalla feixista. De menut, recorde que, de nit i cada setmana, en la segona meitat dels 50, parlava en Ràdio Elx, amb una visible preocupació per part de la resta de la família. He trobat més tard, després de la seua mort, ara fa més de vint anys, escrits seus mecanografiats amb algunes d'aquestes intervencions radiofòniques, en que tractava temes com la neuròsi, l'alcoholisme, la sexualitat o l'educació dels joves. A propòsit de l'adolescència i de la joventut, deia coses que si llavors eren valentes, ara, en un altre context i per altres motius, no crec que hagen perdut actualitat:

El joven no puede ver con buenos ojos a una sociedad que se le presenta hipócrita. Una sociedad que se dice muy cristiana y donde el negocio es el negocio, y la explotación del hombre por el hombre la base de los negocios más saludables. Claro que habrá jóvenes muy viejecitos, que criados en un medio ambiente especial, crean que esta sociedad es perfecta, y que no debe ser cambiada en lo más mínimo, como no sea en el sentido de otorgarles a sus papás y a ellos mayores privilegios todavía. Pero estos jóvenes viejecitos, como antes decía, carecen de interés. Todo lo que no sea ir construyendo poco a poco un mundo mejor, no merece la pena. Los jóvenes necesitan nuestro apoyo, nuestro freno, pero sin autoritarismos extremosos, y casi siempre sin contenido, ni paternalismos ridículos. Habrá que encauzar esa maravillosa fuerza moral, pero siempre respetando la propia personalidad. Porque de lo contrario, los jóvenes se encerrarían más aún en su caparazón, y entonces aprenderían a ser hipócritas, a no expresar lo que sienten, y a buscar en el engaño una salida -siempre repudiable- para asegurar su propia personalidad. A ser, en definitiva, conformistas, que es mucho peor que ser reaccionarios. Sería entonces una juventud parada en la historia; una juventud envejecida.

Antonio Ruiz Rey

Quan d'ací un moment l'Orfeó Universitari es trobe a punt de posar fi, com és tradicional, a aquest acte acadèmic, és probable que em vinguen de sobte moltes imatges del passat evocades per la música del Gaudeamus. Com els sentiments gaudeixen de major llibertat que la raó, la seua incidència en nosaltres és molt més difícil de preveure. Per si de cas, em vaig preparant.

Senyor Rector, benvolgut amic Francisco Tomás Vert, gràcies de nou per haver rebut de les vostres mans la medalla de la nostra antiga Universitat.

Amigues i amics, gràcies pel vostre afecte.